

izaboravljeni na braniču narodne prosvjete i narodnoga osvješćavanja; da bude u daleka poznija vremena uzor svima učiteljima i kao nastavnik i kao književnik, i kao nacionalni radnik, kojemu je svaki brat omililo, bio on koje mu drago vjere. I ja kao da osjećam, te duh velikoga pokojnika u ovaj čas lebdi nad na-

ma, što više, živi u nama i svi mi treba da u svome nastavičkom i staleškom radu, u našem nastojanju oko nacionalnoga našeg ujedinjenja slijedimo stopama njegovim. A u tome našem nastojanju neka nam je uvijek uzorom On, velik naš vod i učitelj, Ivan Filipović. Slava Ivanu Filipoviću (Slava mu!!)

K rokotvornemu pouku.

Zopet je prispelo šolsko leto s svečanimi koraki v učilnico, v kateri se leskeče kakor kristalna jutranja rosa, poljubljena od zlatih solčnih žarkov, nebroj zvedavil očesc. Zopet so se prebudile šolske delavnice iz dvomesečnega sna in oživelo je delo: odcepki frče po zraku kakor čebelice, svedri se hrešče upijajo v les, rezila nožev se svetle, pod steklom se lika grobo toporišče... Lahna rudečica obliva ličeca učencev, kateri delajo kakor za stavo, in mahoma so grablje gotove, za katere se kar trgajo med delom na šolskem vrtnu. Ako se zlo mi med delom kak zob, je pri drugi uri vstavljen kakor bi trenil, toda opreznije in točneje. Nato naredi nosilnico za kamenje in zemljo, škornice in drugo — ure beže kakor misli.

Ako ti primanjkuje učil za risanje ali zgodovino, samo reci, pokaži in vse se naredi hitreje in natančneje kakor bi si predstavljajal.

Kadar učimo malčke o naših pradedih, kako so si morali staviti kočje nad vodo, da jih niso vznemirjali: medvedi, volkovi in divji prašiči, jim pokažemo — da je nazorneje — sliko. Slika jim poda predstavu, a ta je kolikor toliko motna. Vse drugače jih zamislimo, ako zgrade sami »stavbe na koleh« v mali obliki: Prvi strižejo karton, izrezujejo line in vrata — ogrodje kočje, na katerega prilepajo preklane palčice, drugi krijejo streho s slamo, tretji delajo ograjo, četrti oder na palčicah, ostali pa obrobijo prostor na dveh straneh z mahom, kar predstavlja suho zemljo. Izgotovljeno ni več slika, ampak sama iz sebe pripovedujoča pravljica.

Učenec pa tudi rad kaj naredi iz domačega dela, pri katerem mu z veseljem pomagamo, saj ga z delom izobrazimo, da bo znal napraviti in popraviti najpotrebnejše in si tako prihranil novce.

Rokotvorni pouk ni igračkjanje, ampak velikega vzgojnega pomena, saj vidimo, da vzgaja že oče svojega sina od otroške do mladeniške dobe in še dalje. — Kako lepi so zimski večeri učenja! Zunaj počiva vse pod snežnobelo odejo, katero tko snežinke vedno dalje in dalje. Včasih zaplešejo milijoni v mrzli burji, katera jim zapoje skozi golo vejevje, zapiska na piščali ledenih sveč, tuhtam pa kakor ranjena zatuli. Črna noč je vtaknila glavo pod perot in kakor da ne čuje, dremlje nad pokrajino...

V topli izbi je vse živo. Pri peči sedi babica, katera pripoveduje zbrani deci vesele in žalostne dogodbe. Zdaj se razlije smeh po izbi, zdaj je zopet vse

Vestnik meščanskih šol.

RAZSTAVA NA DEŠKI MEŠČANSKI ŠOLI V MARIBORU.

(Konec.)

Na prvih mizah so bila knjigoveška in kartonažna dela. Videl sem lično izdelane zvezke za domače in šolske naloge, z mehkiimi in trdimi platnicami, razne

še krepak stisk rok, še par pristrčnih besed v slovo in ločili smo se od južnih bratov, ki so odjadrali proti svoji ožji domovini.

A spomini so ostali! L.

IZLET V KAMNIŠKO BISTRICO.

Po živahnih in lepih dneh kongresa se nam je zahotelo planinskega zraka in počitka. Ni nas bilo mnogo, ki smo se 8. avgusta napotili v Kamniško Bistrico. Solnce pa je vroče pripekalo z jasnega neba, da smo kljub lepim slikam, ki so nas razveseljevale na poti do Stahovice, iskreno želeli priti v prijetno senco silnega planinskega gozda.

Za kapelico smo se zadnjikrat združili in z velikim zadoščenjem sem poslušal vzklike radosti naših srbskih tovarišic, ki so se divile mogočni alpski prirodi. Kmalu nato smo se v malih družbicah porazgubili na gozdni poti in uživali gozdni mir in krasoto. Le počasi smo se bližali cilju, ker posebno nekatere tovarišice so imele nežne čevljičke, porabne bolj za mestni tlak in parket kakor za naše skalnate steze. No, pa končno se nam je popoldne vendarle odprla sočno-zelena planinica s kočjo, nad njo pa ble-

tiho, da ni čuti diha. Malčki neumorno poslušajo pripovedovanja kakor zlato knjigo. Okrog brleče leščerbe sede za kolovrati predice in predejo iz čopov volne svilene niti. Oče, kateri si je pripravil les in pokvarjeno orodje, popravlja, prenavlja, dela nanovo dele voza, plete košare, skratka vse kar rabi pri kmetiji. Pa koliko ima pomagačev! Starejši sin meri, žaga, mlajši poprijemlje, šolarček zbija sani in še mal dolgošrajčnik je priracal od babice v to družčino. Iz peharja izmakne žebelj, iz klopi potegne kladivo, katero ga kar prevrne. Komaj se pobere, že zabija žebelj v pod. To vam je delavnica in pouk!

Tudi šolske delavnice so se že precej oživele, katere so bile ustanovljene pred kakimi 30 leti, veliko jih pa mrje od leta do leta. Vprašal bi se: »Kje tiči vzrok?« Nič vprašanja, poglejmo: Učitelj razloži učencem započeto delo. Kar se dvigne v klopi žalosten deček s povešeno glavjo in vzdihne: »Gospod učitelj, kako naj delam, ker nimam drugega kakor ta »pippec?« Priskočil bi učitelj in mu dal najpotrebnejše, a kaj, ko so roke — prazne. Iz česa bi mu dal delati, ko ni pri šoli drugega kakor drva. Ali naj se zanaša na leskovo šibo, katero bo učenec v šolo gredč skrivaj urezal, med tem se pa boječe oziral, da ga ne bi prijel kak človek za ušesa...«

Dobro bi res bilo, da bi imeli učitelji in voditeljice enorazrednic svoje orodje. Kolikokrat nabavijo učencem to ali ono stvar iz lastnega žepa, da odpomorejo v najnujnejših slučajih, ali časi nastopajo vedno kruteje in vsak je vesel, da lahko sam sebe opravi, da izgleda med drugimi ljudmi še kot človek.

Nekatere šole razprodajo ob koncu šolskega leta izdelke, da si kupijo najpotrebnejše, druge so pa pripuščene same sebi.

Da bi se olajšalo delo učencem, povzdignil rokotvorni pouk na tisto stopnjo, kateri mora odgovarjati, naj bi se določil vsaj malenkosten znesek za nabavo orodja in lesa, katerega bi letno izplačevali krajni šolski svetni vodstvom kakor je to urejeno za šolske knjižnice in učila.

Ko bo podpora, se bodo začele nadalje same otvarjati delavnice, cvetele med letom kakor še nikoli in ob sklepih bodo tudi sadovi bogati.

Albin Čebular.

slike prevlečene na platno ali lepenko, da so trpežne in uporabljive kot učila; na drugi mizi so bili razni modeli za geometrijo, poleg lepo in trpežno izdelanih škatelj, map za zvezke in risalne deske, stojal za koledar in vezanih knjig.

Spreddaj pred tablo si občudoval mizarstva in strgarska dela: vse polno je predmetov, ki so jih učenci sami izdelali

steče planine. Klici začudenja nad toliko skrito lepoto so se izvili onim, ki še nikoli niso bili tu!

Nad potjo pri mostu, ki vodi čez živahno Bistrico, katera se je komaj izvila skrivnostnim nedrim silnih gora, se je razpenjal ličen slavlolik s pozdravom jugoslovenskemu učiteljstvu. To je bilo posebno prijetno iznenadenje našim južnim bratskim tovarišem in tovarišicam.

Po prijetnem počitku se je precejšen del tovarišic in tovarišev napotil dalje na Kamniško sedlo. Nas ostale pa je večer pregnal iz mirnih kotičkov, polnih prirodne krasote in nas je združil pri mizi. Ko so zamigljale zvezde na jasnem nebu, so se vzbudile v nas pesmi, ki so donele pozno v noč po počivajoči dolini. Prav izredno so nas zanimalo otožne made-donske pesmi, ki sta jih peli gdč. Jakovljevič iz Beograda.

Pozna noč nam je končno zatislila oči in šele, ko je solnce iznova pozlatilo gore in se je rosa blestela kakor milijoni biserov, smo vstali in še nekaj ur prebili pod našimi mogočnimi gorami. Šele pozno proti poldnevu so se vrnili tovariši s Kamniškega sedla. Posebno naveličani so bili srečni, da so preživeli nekaj

in so uporabljivi doma v sobi, v kuhinji in nekaj tudi, ki se bodo uporabljali kot učila na šoli. Vrstili so se enaki podobni in različni predmeti kakor obešala za obleko, obešala za slike, kuhinjski stolci, lesenji krožniki, valjar, mizarске kljuke, lesenji ročaj za dleta, šila, pile i. dr., stroji za šivanje in obrezavanje knjig, stiskalnice, mize, krmilnice za ptice, gnezdnice i. dr. Občudoval si tudi nekatera učila, kakor model, žage, kolesa in tkalnice, poševno ploskev, klin, električni zvonec, ja celo elektromotor, poleg ravnila, trikotnika in šestila za šolsko tablo. Poleg teh del je bilo nekaj modeliranih predmetov in nekaj iz močne žice, predvsem modelj iz kristalografije.

To bi bilo v kratkem, kar se je videlo. V podrobnosti se ni mogoče spuščati, zakaj razstava je bila tako obsežna in poučljiva za vsakogar, da si jo lahko ogleduje po več ur, da dobi površen pregled čez vse, kaj in kako se je delalo in poučevalo. Z lepim uspehom, ki je razviden iz razstavljenih del, je lahko zadovoljen zavod in gojenci.

Poznam to šolo še iz časov, ko je bila popolnoma nemška, ko so poučevali na njej »nemški strokovnjaki«. Ako primerjam uspehe, ki jih je dosegala nemška meščanska šola, moram reči, da jo nadkriljuje sedanja v vsakem oziru, kljub temu, da so potekla šele 4 leta, odkar je šola preosnovana.

Ciril Hočevar.

Naše narodno prosvetno delo.

Gospodarsko delo.

—pg Razstava na Prevaljah. Razstava v Mežiški dolini! Je to mogoče? Da. Pokazala je to razstava, prirejena v malem obsegu, ki je bila otvorena dne 8. sept. ob 9. dopoldne v ljudski šoli v Prevaljah. Predvsem so bili razstavljeni poljedelski in sadjarski produkti. Aranzirala sta jo nadučitelj Kosiř na Prevaljah in Močnik v Tolstem vrhu. Predvsem so nas zanimale gobe, ki so jih večinoma nabrali otroci na Lešah. Užite in strupene so bile lepo razvrščene. Nismo vedeli, da krijejo naši gozdovi toliko vrst, med njimi take, ki doseđaj pri nas niso bile znane. Na sredi je razstavil Džamonja iz Maribora svoje lepe cvetlice, pridružil se mu je vrtnar grofa Thurna na Ravneh s svojimi. Lepa je bila razstava ročnih del iz prevaljske in guštanjske šole. Marsikatera mestna šola ne more boljšega pokazati. Almira pa je razstavila tudi gobe med mahom. Letošnja sadna letina je bila pri nas slaba, a vendar je bilo zastopano sadje iz vseh krajev naše doline, žlahtne vrste, jabolka in hruške. Posebno pozornost je vzbujala košara s sadjem s prevaljskega sadnega vrta. Župnik Serajnik v Kotljah je razstavil najlepšo solnčnico in ročno delo iz lipovine. Sočivja je bilo precej, a kaže, da se mora še bolj gojiti, zanimal je posebno krompir, ki je dal letos 13kratno seme. Posestnik Javornikove graščine nad Guštanjem, Osiander, je razstavil svoje žito v klasju in zrnu, posebno pozornost je vzbujala pšenica v klasju in krasna koruza. Lepo je bilo konservirano sadje in sočivje (Kosiř-Močnik) v steklenicah. Obrtniki so razstavili obrtne izdelke za poljedelstvo, med drugimi smo videli model stiskalnice za mošt itd. Videli smo majolike iz Liboj pri Celju. Skromen začetek. Ideja ni napačna in se

mora gojiti. Prihodnjič pa naj pokaže naša dolina, kaj producira v poljedelstvu, obrti, industriji, živinoreji, ovčjereji itd., itd. Videli bomo, da imamo lepše reči, ki bodo tudi tuje obiskovalce zanimale. S tem pa bomo zanimali širšo javnost tudi za Mežiško dolino in njene pridne in poštene prebivalce. Prevalje bodo postale mežiški Celovec. — Naši učitelji pa naj nadaljujejo svojo gospodarsko prosvetno delo! (»Sl.«)

—pg Sadna razstava v Metliki. Malo je bila znana do zadnjih časov naša Belokrajina. Šele pred dobrimi desetimi leti jo je zvezala železnica z ostalim svetom, poprej pa je bila deželica sama za sebe in Gorjanci so bili oni zid, preko katerega je malokdo pogledal. Lepa je njena lega, lepa njena zgodovina in pozniim rodovom bode v ponos, ker Gorjanci so bili oni trdi zid, kjer so se navadno razbili turški napadi. Preko Gorjancev ni prišel Turek premogokrat, ni pa usoda prizanašala Belokrajini. Kogar privede pot v to deželico, se divi njeni naravni lepoti, kdor živi nekaj časa v nji, jo vzljubi, da se kmalu počuti domačega med prikupljivimi brežuljki, posejanimi z malimi cerkvicami in belimi zidanicami med plodnimi vinogradi. Kolpa pa in Vlahinja, od nekaj tesno združeni z usodo dežele, namakata večji del polja, njiv in travnikov. Dobra duša je Belokranjec, vesel in vedno dobre volje, pa vendar delaven in napredka željan. Vkljub vsemu temu mu pa do zadnjega časa ni mogla dajati domovina kruha in — v Ameriki, tamkaj v Vestfaliji so nam izginili — več ne doseže jih naše oko... Toda Belokranjec ne obupa! In ravno med svetovno vojno je pokazal, da zna izkoristiti svojo zemljo in rad je pomagal tudi drugim. Od zore do mraka se trudi vrli Belokranjec za svoj obstoj, poleg tega pa se zanima za napredek in razvoj poljedelstva, vinogradništva, sadjarstva in živinoreje. (Le škoda, da mu ravno njegova globoka ljubezen do domače grude in do domačih ljudi čisto brani, da se ne more muditi dalj časa od doma, ker drugje bi se mogel še bolj izpopolniti). Lanska vinska razstava je dovolj jasno pokazala, da je naš vinorejec že lepo napredoval. Zato je sklenilo belokranjsko učiteljstvo prirrediti letos, pod vzornim vodstvom gosp. nadučitelja K. Barleta, sadno razstavo v Metliki, v nedeljo, dne 7. oktobra t. l. Zanimanje za razstavo je med prebivalstvom vsesplošno in upamo, da bode imela svoj uspeh in pokazala v prvi vrsti domačinom njih lastni pridelek, v drugi vrsti pa privablila dovolj kupcev, ki bodo mogli postati stalni odjemalci belokranjskega sadja. Prirrediteljem pa želimo najlepšega uspeha in kličemo: Ljudstvo vas bo poznalo in cenilo po vaših delih!

Splošne vesti.

— Odkritje spominske plošče Davorinu Trstenjaku v Sloveniji. Zagrebško Pov. UJU objavlja v »Jedinstvu«: Odkriće spomen-ploče Davorinu Trstenjaku. Prema zaključku užega savjeta Povjereništva Udruženja Jugoslovenskoga Učiteljstva i prema zaključku skupštine od 4. augusta o. g., postaviti će se na kući rođenja pokojnoga Davorina Trstenjaka u Krčevinama kod Huma u Sloveniji spomen-ploča, koju izrađuje jedan zagrebački umjetnik. Taj čin izvršit će se prema želji ondešnjega naroda jedne nedelje pod konac mjeseca septembra. Zamoljavaju se članovi Udruženja i poštovači

časa na lepem sedlu, odkoder se jim je odprl razgled na lepi svet.

Tudi nazaj smo se vračali raztreseni, da smo nemoteno uživali planinski svet. Sestali smo se šele na kolodvoru v Kamniku in kmalu nato smo se posloveli z željo, da bi se naslednje leto videli na daljnem jugu, v starodavnem Bitolju.

P. Kunaver.

RAZSTAVA IZDELKOV UČITELJSKE TISKARNE.

Za ponedeljek 6. avgusta je bilo prijavljeno ogledovanje razstave Učiteljske tiskarne. Že opoldne je bilo opaziti, da vlada za to razstavo med učiteljstvom posebno veliko zanimanje. Trumoma so prihajali srbski in hrvatski tovariši in tovarišice v tiskarno.

Poleg razstave so si ogledali tudi obrat tiskarne in njenih oddelkov. Mnogi se niso mogli načuditi veliki stanovski zavesti slovenskega učiteljstva, ki tiči v tem gospodarskem podjetju. Imeli smo priliko čuti prav laskave izjave in eno misel, ki je prevevala tako srbsko kakor hrvatsko učiteljstvo: da bi bilo nujno potrebno ustanoviti enaka podjetja tudi v njihovih centrih.

Razstava je bila prirejena v okusno drapirani sobi Pov. UJU. Ko si vstopil, je pozornost vzbudila tabela barvotiska umetniških razglednic Ljubljane, najnovejše delo Učiteljske tiskarne — na kateri si videl vse faze umetniškega barvotiska. Tudi stena na levi nam je predstavljala izdelke z umetniškim tiskom. Na desni so bili izdelki domače zaloge: šolskih knjig, mladinskih knjig in drugih leposlovnih in znanstvenih del iz založbe Učiteljske tiskarne, knjige Slovenske Šolske Maticе itd. Tvornica šolskih zvezkov je razstavila poleg šolskih zvezkov za nižjo stopnjo, zvezke vseh vrst in je s tem pokazala, da se je razvila do popolnosti. Ob vhodu so bile razvrščene stenske čitalne table k Vidrovemu Prvemu berilu. Odtiski lepakov so kazali, da je tudi v tem oziru tiskarna kos vsaki nalogi. Tisk delnic in Santlovih lesorezov je bil pravi predmet občudovanja s strani obiskovalcev; enako pozornost je vzbujala Sokolska zletna spominska knjiga. V razstavi so bile vzložene tudi vse jubilejne in kongresne številke »Učiteljskega Tovariša« in Spomenica 25letnice Zaveze.

(Dalje prih.)